

Toespraak van burgemeester Ron König (alleen het gesproken woord geldt)

Gelegenheid: 12^e Geert Groote Dag

Datum: 16 oktober 2022

Dames en heren,

Het is altijd bijzonder om in dit mooie gebouw te zijn, op deze historische plek die zo nauw verbonden is met onze beroemde stadsgenoot, Geert Groote. Waar de Moderne Devotie gestart is, eeuwen geleden. Dit gebouw bestaat nu 9 jaar. Je ziet hier hoe je een parkeerplaats en onkruid om kunt toveren tot iets moois. En je ziet hier dat schoonheid besmettelijk is, want de burens kunnen niet achterblijven als er iets prachtigs verrijst. En dan verandert zomaar de hele omgeving.

Vandaag, 16 oktober, is de 12^e Geert Groote-dag. Een dag waarop we met elkaar extra stilstaan bij het gedachtegoed van Geert Groote. Hij was een groot voorstander van het zelf nadenken. Dat was niet vanzelfsprekend in zijn tijd, de kerk bepaalde wat mensen moesten denken en doen. Geert Groote ageerde daartegen. Hij zette zich af tegen de kerk, tegen de macht en hebzucht van de clerus, en riep mensen op zelf een mening te vormen. Hij vond dat mensen zich niet door de geestelijkheid de wet moesten laten voorschrijven. Hij pakte de decadentie van de kerk aan en nodigde de mensen uit zélf verantwoordelijkheid te nemen – zonder overigens de kerk te verlaten en voor zichzelf te beginnen. Dat vind ik, eeuwen later, nog steeds een mooi gegeven; kritiek hebben op een systeem en dat systeem van binnenuit veranderen.

Het Geert Groote Huis organiseert elk jaar exposities die het gedachtegoed van Geert Groote levend houden. Wat hebben we daar nog aan vandaag, wat betekent het voor ons? Dit jaar is er de expositie 'Deventer besmet', die gaat over de pandemie. Niet alleen over corona, maar over alle mogelijke pandemieën die de wereld hebben geteisterd in de afgelopen eeuwen. Het thema is ons nabij; we hebben twee jaar gezocht onder de coronapandemie. Ter vergelijking: de pestepidemie duurde veel langer en kostte aan veel meer mensen het leven.

De tijd waarin Geert Groote leefde, de tijd van de pest, moet een verwarrende tijd zijn geweest, met onzekerheid, met angst. Net als de tijd waarin wij leven, net als 'ónze' pandemie. Tijdens de coronapandemie hebben we de afgelopen jaren kunnen meemaken dat er veel spanning is ontstaan in de samenleving. Ook als het om solidariteit gaat. Polariserend, nepnieuws, ze zijn aan de orde van de dag. Ik maak me echt zorgen over de verdeeldheid en spanningen die in de samenleving zijn ontstaan tussen bijvoorbeeld 'wappies', complotdenkers en virusontkenkers aan de ene kant en aan de andere kant de mensen die zich laten leiden door de wetenschap. Maar ook tussen diegenen die volop meedoen aan de samenleving en diegenen die volledig zijn afgehaakt. Tussen mensen die zich eigenlijk alles kunnen permitteren en mensen die met de kachel op 15 graden de winter ingaan. Natuurlijk zijn er mooie voorbeelden van noaberschap, van nabijheid, van bereidheid om elkaar te helpen. Maar het is kennelijk ook erg eenvoudig om volledig langs elkaar heen te leven. Als burgemeester van een stad waarin de tweedeling, of beter gezegd meerdeling zichtbaar en voelbaar is maak ik me daar zorgen over. Lokaal doen we wat we kunnen, maar we missen politiek leiderschap in 'Den Haag'. Er is veel verwarring rondom grote vraagstukken en er is nog geen wenkend perspectief.

Ieder mens heeft zich te verhouden tot deze verwarrende tijd. Wat kan ieder voor zich doen (net als Geert Groote in zijn tijd) om het op zijn of haar vierkante meter beter te maken, binnen de mogelijkheden die er zijn, binnen de eigen 'cirkel van invloed', zoals managementgoeroe Stephen Covey (1932-2012) dat noemde? En zo een bijdrage leveren aan het vinden van nieuwe richting?

Deze zomer maakte ik een rondje door de regio, via Zwolle naar Dalfsen, naar Hardenberg, Denekamp en via Holten weer terug naar Deventer. Ik moest omrijden om het boerenprotest op de A35, inclusief barbecue, te vermijden. Toen ik die avond thuiskwam, had ik eigenlijk alleen maar omgekeerde vlaggen gezien. Dat beeld liet me niet los en ik bedacht me “‘Den Haag’ heeft nauwelijks een gevoel voor de enorme onrust, het sterke anti-overheidssentiment”. Diezelfde avond nog heb ik een appje gestuurd aan Jan Paternotte, fractievoorzitter van D66 in de Tweede Kamer. Ik appte hem: “Jan, het gaat niet goed in Oost-Nederland.” Jan is een randstedeling en ik vroeg me af of hij gevoel heeft bij wat er in het Deventer ommeland leeft en gebeurt. Hij belde me terug, en dat leidde tot een afspraak tussen hem, Tjeerd de Groot, landbouwwoordvoerder van D66, en een paar boeren in deze regio. Het gesprek aangaan, daar begint elke oplossing mee. Het was een ongemakkelijk gesprek, de boeren waren niet minder boos na afloop. Voor mij was van belang ‘Den Haag’ meer gevoel te geven bij het sentiment in onze gemeenschap. En boeren direct in contact te brengen met ‘Den Haag’.

Als bestuurder probeer ik in gesprek te blijven met iedereen, altijd de lijnen open te houden. Dat ligt binnen mijn cirkel van invloed. Toch moest ik tijdens de pandemie soms beslissingen nemen waar lang niet iedereen het mee eens was. Dat was mijn verantwoordelijkheid als burgemeester van Deventer. Belangen tegen elkaar afwegen, beleid uitvoeren, maatregelen nemen. Soms leek het alsof meer dan de halve stad het niet eens was met het bestuur.

Als het gaat over de pandemie dan wordt de medische kant vaak belicht. Prof. dr. Marcel Levi, die straks de ‘Geert Groote najaarslezing’ houdt, en zijn collega’s weten daar alles van. Zij stonden in de spotlights. Maar er zitten meer kanten aan een pandemie, waaronder ook een gedragswetenschappelijke kant. Hoe reageren mensen erop?

Geert Groote riep mensen op zélf verantwoordelijkheid te nemen. Dat kunnen bezoekers van de expositie in het Geert Groote Huis de komende tijd dan ook doen. De expositie biedt kennis, en aan het einde van de kennis is er een spel waarin zij op de stoel van de burgemeester van Deventer kunnen gaan zitten. Op mijn stoel dus. En mijn beslissingen nemen. Zij kunnen voors en tegens afwegen over dilemma’s rondom leven en dood, rondom armoede en rijkdom en inschatten welk effect dit alles heeft op de samenleving. Aan het einde van het spel blijkt dan hoe goed die beslissingen waren. En of de ‘burgemeester’ mag blijven of dat hij of zij toch de stad wordt uitgezet. De vraag is natuurlijk of er wordt besloten op basis van ratio. In hoeverre spelen emoties of zogenoemde alternatieve feiten een rol bij de beslissingen die bezoekers hier nemen?

Vanuit historisch perspectief is het gedachtengoed van Geert Groote ook nu nog erg interessant. De Moderne Devotie leeft vandaag de dag echter lang niet in alle harten van de mensen in onze stad, in onze wereld. Maar laten we positief blijven. We kijken in Deventer naar elkaar om. Elk jaar mag ik weer een heel aantal mensen een ‘lintje’ uitreiken, omdat zij zich jarenlang belangeloos in hebben gezet voor de samenleving, voor een ander. Omdat zij solidair zijn met de ander, vaak met mensen die het niet zo goed getroffen hebben. Daar put ik hoop en troost uit. Tegelijkertijd staat die solidariteit onder druk. Niet alleen door de pandemie, maar ook als je kijkt naar vraagstukken als de vluchtelingencrisis, de energiecrisis, de stikstofcrisis en de klimaatcrisis. Solidariteit in crisistijd is van groot belang. Hoe solidair zijn we als het gaat om het oplossen van dit soort vraagstukken? Daar kunnen we vandaag wel een boompje over opzetten. En dat gaan we ook doen.

Het is mooi dat het Geert Groote Huis aandacht vraagt voor zulke levensbepalende thema’s. Ons zélf aan het denken zet, ons kennis geeft waarmee wij ons een mening kunnen vormen – helemaal in lijn met Geert Groote. Die rol is onmisbaar in onze samenleving. Gelukkig hebben wij de kunst, de poëzie van onze huidige en enkele voormalige stadsdichters, die voedsel voor de geest is en waaruit wij voor het vormen van onze mening ook vandaag inspiratie kunnen putten.